

3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС. СІМЕЙНЕ ПРАВО. ТРУДОВЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО. ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

DOI:10.35774/app2025.04.072
УДК 347.956(477)

Ігор Береговий,
аспірант кафедри приватного права
Хмельницького університету управління та
права імені Леоніда Юзькова.
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3304-7313>

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВІДМОВИ ВІД АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Наукова стаття присвячена особливостям здійснення такої процесуальної дії, як відмова від апеляційної скарги у цивільному судочинстві України. Проаналізовано праці науковців, які вивчали загальні засади апеляційного провадження у цивільному судочинстві та процесуальний порядок відмови від апеляційної скарги. Вивчено цивільне процесуальне законодавство та постанову Пленуму Верховного Суду України, присвячену проблемам апеляційного провадження.

Зроблено висновок, що відмова від апеляційної скарги – це суб'єктивне процесуальне право апелянта, яке може бути реалізоване у разі відкриття апеляційного провадження, та призводить до відповідних юридичних наслідків. Вказано, що юридичні наслідки відмови від апеляційної скарги можуть полягати у закритті апеляційного провадження, набранні чинності рішенням суду першої інстанції, неможливості повторного оскарження цього судового рішення та приєднання до апеляційної скарги. Розкрито відмінності між відмовою від апеляційної скарги та укладенням мирової угоди або відкликанням апеляційної скарги.

Визначено окремі етапи розгляду заяви про відмову від апеляційної скарги: підготовка та подання заяви про відмову від апеляційної скарги, розгляд клопотання під час судового засідання, встановлення підстав для закриття апеляційного провадження або обставин, які перешкоджають прийняттю такого рішення, оголошення ухвали про закриття апеляційного провадження або про відмову у цьому рішенні, касаційне оскарження ухвали про закриття апеляційного провадження.

Висловлено пропозиції щодо внесення змін до цивільного процесуального законодавства України. Обґрунтовано доцільність установлення обов'язку суду роз'яснювати стороні, яка подала заяву про відмову від апеляційної скарги, процесуальні наслідки прийняття такого рішення. Запропоновано детально врегулювати

© Ігор Береговий, 2025

можливість часткової відмови від вимог, висловлених в апеляційній скарзі.

Ключові слова: апеляційна скарга, правове регулювання, процесуальне законодавство, апеляційне провадження, відмова, відкликання, мирова угода.

Beregovyi I. V.

Legal principles of refusal of an appeal in civil proceedings of Ukraine

This scientific article is devoted to the peculiarities of such procedural action as withdrawal of an appeal in civil proceedings in Ukraine. The works of scholars who studied the general principles of appeal proceedings in civil proceedings and the procedural order of withdrawal of an appeal are analysed. Civil procedural legislation and the resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine on the problems of appeal proceedings have been studied.

It is concluded that the withdrawal of an appeal is a subjective procedural right of the appellant, which can be exercised in the event of the opening of appeal proceedings and leads to corresponding legal consequences. It is indicated that the legal consequences of withdrawal of an appeal may consist in the closure of the appeal proceedings, the entry into force of the decision of the court of first instance, the impossibility of re-appealing this court decision and joining the appeal. The differences between withdrawal of an appeal and conclusion of a settlement agreement or withdrawal of an appeal are explained.

The following stages of consideration of a motion to withdraw an appeal have been defined: preparation and submission of a motion to withdraw an appeal, consideration of the motion during the court hearing, establishment of grounds for closing the appeal proceedings or circumstances that prevent such a decision from being made, announcement of the decision to close the appeal proceedings or to refuse such a decision, cassation appeal against the decision to close the appeal proceedings.

Proposals have been made to amend the civil procedural legislation of Ukraine. The expediency of establishing the court's obligation to explain to the party that has filed a motion to withdraw an appeal the procedural consequences of such a decision has been substantiated. It has been proposed to regulate in detail the possibility of partial withdrawal of the claims expressed in the appeal.

Keywords: appeal, legal regulation, procedural legislation, appeal proceedings, refusal, revocation, settlement agreement.

Постановка проблеми. Апеляційне провадження покликане забезпечити перевірку законності й обґрунтованості судових рішень, ухвалених судами першої інстанції. Водночас під час апеляційного провадження особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відмовитися від неї. Причини вчинення такої процесуальної дії можуть бути досить різними, а її процесуальні наслідки за загальним правилом полягають у закритті апеляційного провадження в межах відповідної скарги та набранні оскаржуваним судовим рішенням законної сили за відсутності інших апеляційних скарг. Відмова від апеляційної скарги, здійснена одним учасником провадження, не повинна порушувати права та законні інтереси інших осіб, які беруть участь у справі. Вивчення процесуального порядку та умов прийняття судом заяви про відмову від апеляційної скарги є актуальним, оскільки необхідно враховувати як інтереси апелянта, так і інших учасників провадження.

Мета наукового дослідження полягає у з'ясуванні правової природи відмови від апеляційної скарги та визначенні процесуального порядку її здійснення в цивільному судочинстві України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми правового регулювання апеляційного провадження відображені у значній кількості наукових публікацій. Для з'ясування сутності та завдань стадії апеляційного оскарження були корисними дослідження В. І. Теремецького [1], О. С. Захарової [2], А. В. Гапонова [3] та Д. Ю. Цихоні [4]. Питання реалізації процесуального права на відмову від апеляційної скарги комплексно розглянуто у працях У. Б. Воробель [5] та О. В. Батрин [6]. Однак зазначені наукові праці були опубліковані до грудня 2017 року, тобто до моменту, коли були внесені суттєві зміни до ЦПК України, які істотно змінили порядок вчинення багатьох процесуальних дій, зокрема й у межах апеляційного провадження.

Окремі аспекти відмови від апеляційної скарги розглядаються у працях А. О. Згами [7] та І. В. Бітова [8], проте порядок вчинення цієї процесуальної дії не був самостійним предметом їх досліджень, що зумовлює необхідність більш поглибленого аналізу відповідного інституту з урахуванням чинної редакції процесуального законодавства.

Оскільки відмова від апеляційної скарги законним представником не повинна порушувати прав та інтересів неповнолітніх дітей, у дослідженні було використано працю Г. О. Світличної, присвячену процесуальному статусу законних представників у цивільному судочинстві [9]. Для з'ясування можливостей

оскарження ухвали про закриття апеляційного провадження в касаційному порядку доцільним було звернення до дослідження А. В. Помазанова [10]. Аналіз роботи С. Д. Гринько та М. І. Ромась дав змогу чітко розмежувати такі процесуальні дії, як відмова від апеляційної скарги та укладення мирової угоди [11]. Використання праць зазначених авторів дало змогу не лише комплексно охарактеризувати обрану проблематику, а й сформулювати відповідні висновки за результатами дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процесуальні права учасників цивільного судочинства закріплені у статтях 43, 48 і 49 ЦПК України. Зокрема, згідно з пунктами 3 і 5 ч. 1 ст. 43 ЦПК України учасники справи мають право подавати заяви та клопотання, а також оскаржувати судові рішення у визначених законом випадках [12].

В. І. Теремецький справедливо зазначає, що сутність апеляційного провадження полягає у перевірці законності та обґрунтованості судового рішення, яке ще не набрало законної сили [1, с. 221]. Досліджуючи інститут апеляції в цивільному процесі, О. С. Захарова доходить висновку, що перегляд рішення суду першої інстанції здійснюється виключно за ініціативою сторони, а не суду. Саме учасники справи реалізують право звернення до суду з апеляційною скаргою, що й зумовлює здійснення перегляду у порядку апеляційного провадження [2, с. 131].

А. В. Гапонов підкреслює, що право на апеляційне оскарження передбачає можливість сторони звернутися до апеляційного суду з метою перегляду судового рішення, яке вона вважає незаконним або необґрунтованим [3, с. 228]. Отже, сторони цивільного процесу (позивач і відповідач) наділені правом ініціювати апеляційний перегляд рішення суду першої інстанції шляхом подання апеляційної скарги.

Водночас у главі 4 розділу І ЦПК України («Учасники судового процесу») не міститься прямої норми, яка б передбачала право учасників справи на відмову від апеляційної скарги. Ця процесуальна правомочність впливає з інших положень ЦПК України, зокрема із засад диспозитивності цивільного процесу та прав учасників справи, закріплених у ст. 43. Крім того, її можна логічно вивести з аналізу статей 362, 364 та 362–366 ЦПК України, які регулюють порядок подання та розгляду апеляційної скарги, а також процесуальні наслідки ухвалення судом відповідних рішень.

Порядок розгляду апеляційних скарг в апеляційному суді визначений у ст. 351–387 ЦПК України. При цьому ст. 364 ЦПК України прямо передбачає можливість подання заяви про відмову від апеляційної скарги [12]. Учасники справи можуть реалізовувати всі процесуальні права, надані їм цивільним процесуальним законодавством.

А. О. Згама зауважує, що учасники справи можуть реалізувати своє волевиявлення у різних формах: позивач – шляхом відмови від позову, відповідач – шляхом відмови від апеляційної скарги; водночас обидві сторони можуть примиритися [7, с. 69]. У. Б. Воробель підкреслює, що відмова від апеляційної скарги повинна розумітися як припинення апелянтом реалізації раніше здійсненого права на оскарження судового рішення, що, на її думку, призводить до вичерпання права на апеляційне оскарження у межах конкретної справи [5, с. 387]. О. В. Батрин розглядає право особи на відмову від апеляційної скарги як складову свободи апеляційного оскарження [6, с. 246].

Отже, особа, яка вже подала апеляційну скаргу, може відмовитися від її подальшого розгляду шляхом подання відповідної заяви до суду.

Чимало процесуальних питань, пов'язаних із апеляційним оскарженням судових рішень врегульовано постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку» від 24.10.2008 № 12 (далі – ППВС України № 12). У п. 12 ППВС України № 12 уточнено, що особа може відмовитися від поданої апеляційної скарги протягом усього часу розгляду цивільної справи [13]. В цьому полягає суттєва різниця між відмовою від апеляційної скарги та відкликанням такої скарги. Адже відповідно до ч. 3 ст. 364 ЦПК України відкликати апеляційну скаргу особа, яка її подала, може лише до постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження [12]. Отже, якщо апеляційний суд вже прийняв рішення про відкриття апеляційного провадження, то відмовитися від підтримки апеляційної скарги можна лише шляхом подання заяви про відмову, а не відкликання апеляційної скарги. Розгляд апеляційної скарги може тривати певний період часу і охоплювати проведення одного або декількох судових засідань. Протягом всього періоду розгляду справи в апеляційному суді апелянт може подати заяву про відмову від апеляційної скарги.

Відповідно до ст. 14 та ст. 182 ЦПК України передбачена письмова форма для подання позовних та інших заяв, скарг до суду із реєстрацією в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі. Згідно зі ст. 183 ЦПК України будь-яка заява, що подається до суду в письмовій формі, повинна містити найменування суду, до якого вона подана, прізвище, ім'я, по батькові та місце проживання заявника, номер справи,

прізвище та ініціали судді, зміст питання, яке має бути розглянуто судом, та прохання заявника. Також слід вказати підстави для подання заяви та перелік документів або інших доказів, які додаються до неї [12]. Оскільки вирішення питання про відмову від апеляційної скарги не потребує жодних обґрунтувань, то в заяві про відмову від неї не варто вказувати будь-які причини, підстави або пояснення для прийняття такого рішення. Але ж загальні вимоги щодо зазначення найменування суду, номера справи, прізвища, ім'я та по-батькові заявника повинні бути виконані.

Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 362 ЦПК України суд апеляційної інстанції закриває апеляційне провадження у разі подання заяви (клопотання) про відмову від апеляційної скарги [12]. І. В. Бітов визначає закриття апеляційного провадження як процесуальну дію суду апеляційної інстанції, що оформлюється постановленням ухвали, спрямованої на закінчення розгляду справи цим судом; при цьому апеляційна скарга по суті не розглядається, а рішення суду першої інстанції залишається без змін [8, с. 170–171]. Отже, процесуальним наслідком подання заяви про відмову від апеляційної скарги є постановлення судом ухвали про закриття апеляційного провадження.

Відповідно до п. 12 ППВС України № 12 питання про закриття апеляційного провадження вирішується у судовому засіданні [13]. О. В. Батрин зазначає, що у разі надходження заяви про відмову від апеляційної скарги суд у призначений для розгляду справи день відкриває судові засідання, оголошує склад суду, роз'яснює учасникам справи їхні процесуальні права, після чого оголошує зміст заяви про відмову від апеляційної скарги та переходить до її обговорення [6, с. 244]. Таким чином, розгляд питання про відмову від апеляційної скарги повинен здійснюватися у судовому засіданні з обов'язковим обговоренням поданої заяви.

Існує декілька процесуальних перешкод для закриття апеляційного провадження у разі подання заяви про відмову від апеляційної скарги. По-перше, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 362 ЦПК України апеляційне провадження може бути закрито лише за умови відсутності заперечень інших осіб, які приєдналися до апеляційної скарги. Право на приєднання до апеляційної скарги передбачене ст. 363 ЦПК України [12]. Якщо співвідповідачі або співпозивачі приєдналися до апеляційної скарги раніше, ніж апелянт подав заяву про відмову від неї, вони мають право заперечити проти закриття апеляційного провадження. У такому разі суд не може ухвалити рішення про закриття провадження. Таким чином, один із співучасників дійсно може відмовитися від власної апеляційної скарги, але інші учасники апеляційного провадження можуть продовжувати її підтримувати.

Варто наголосити, що відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 389 ЦПК України ухвали суду апеляційної інстанції можуть бути оскаржені в касаційному порядку [12]. А. В. Помазанов справедливо зазначає, що перегляд судових рішень у касаційному порядку є одним із механізмів судового контролю за законністю рішень, ухвалених судами першої та апеляційної інстанцій [10, с. 134]. Таким чином, особи, які приєдналися до апеляційної скарги, мають право оскаржити ухвалу апеляційного суду про закриття апеляційного провадження, прийняту у зв'язку з відмовою апелянта від апеляційної скарги, навіть якщо відповідну заяву про відмову подав лише один із співучасників (співпозивачів або співвідповідачів).

По-друге, згідно з ч. 6 ст. 364 ЦПК України та ч. 5 ст. 206 ЦПК України суд апеляційної інстанції має право не приймати відмову від апеляційної скарги, якщо така процесуальна дія законного представника суперечить інтересам особи, яку він представляє [12]. Відповідно до ст. 242 ЦК України законними представниками малолітніх та неповнолітніх осіб є їхні батьки, а законним представником особи, визнаної судом недієздатною, є опікун [12]. Аналогічні положення містяться у ст. 59 ЦПК України [12].

Г. О. Світлична слушно зазначає, що законні представники малолітніх та недієздатних осіб повинні діяти в межах наданих процесуальних прав і виключно в інтересах осіб, яких вони представляють [9, с. 39]. Тож суд має право відмовити у прийнятті відмови від апеляційної скарги, якщо відповідну заяву подано законним представником малолітньої, неповнолітньої чи недієздатної особи, а така відмова суперечить інтересам особи, яку він представляє.

Відповідно до ч. 2 ст. 258 ЦПК України у разі неприйняття відмови від апеляційної скарги суд постановляє ухвалу, оскільки процедурні питання, пов'язані з рухом справи в суді, вирішуються саме ухвалами [12]. Це породжує цілком логічне питання щодо назви такого процесуального документа: чи має це бути ухвала про відмову у прийнятті відмови від апеляційної скарги, ухвала про відмову у задоволенні заяви про відмову від апеляційної скарги, ухвала про продовження розгляду апеляційного провадження чи ухвала про відмову у закритті апеляційного провадження. З огляду на це законодавцю доцільно чіткіше визначити зміст та найменування процесуального документа, який постановляється у разі відмови суду апеляційної інстанції прийняти заяву про відмову від апеляційної скарги.

Існує декілька процесуальних наслідків подання заяви про відмову від апеляційної скарги. Зокрема, відповідно до ч. 5 ст. 364 ЦПК України у разі закриття апеляційного провадження у зв'язку з поданням апелянтом заяви про відмову від апеляційної скарги він втрачає право повторно оскаржити судові рішення [12]. Тобто, якщо позивач або відповідач змінить своє рішення і намагатиметься повторно оскаржити рішення суду першої інстанції, апеляційний суд не повинен відкривати апеляційне провадження за такою скаргою. Це прямо випливає з п. 2 ч. 1 ст. 358 ЦПК України, згідно з яким суд відмовляє у відкритті апеляційного провадження, якщо апеляційне провадження у справі вже відкривалося і було закрито у зв'язку з поданням заяви цією ж особою про відмову від апеляційної скарги [12]. Отже, приймаючи рішення про відмову від апеляційної скарги, апелянту слід враховувати неможливість подальшого оскарження цього ж судового рішення у майбутньому.

Чинне цивільне процесуальне законодавство України не встановлює обов'язку суду апеляційної інстанції роз'яснювати апелянту юридичні наслідки подання заяви про відмову від апеляційної скарги. Водночас у п. 12 ППВС України № 12 зазначається, що апеляційний суд відповідно до частини четвертої статті 10 ЦПК України повинен роз'яснити наслідки прийняття відмови від скарги [13]. Однак чинна редакція ч. 4 ст. 10 ЦПК України такої норми вже не містить. Проблема полягає в тому, що ППВС України № 12 була прийнята у 2008 році, а з того часу ЦПК України зазнав суттєвих змін. Так, відповідно до частини четвертої статті 10 ЦПК України в редакції станом на 03 серпня 2017 року суд був зобов'язаний роз'яснювати сторонам правові наслідки вчинення або невчинення процесуальних дій і сприяти здійсненню їхніх прав [12]. Натомість чинна редакція ЦПК України такого обов'язку вже не передбачає. Тому вважаємо за доцільне законодавчо закріпити обов'язку суду роз'яснювати апелянту наслідки задоволення заяви про відмову від апеляційної скарги, зокрема шляхом внесення відповідних змін до ст. 364 ЦПК України.

Відмову від апеляційної скарги слід відрізнити від укладення мирової угоди між сторонами судового процесу. Відповідно до ч. 7 ст. 49 ЦПК України сторони можуть примиритися на будь-якій стадії судового процесу, а результат таких домовленостей оформлюється шляхом укладення мирової угоди [12]. Тож укладення мирової угоди є можливим і на стадії апеляційного перегляду рішення суду. Згідно з ч. 4 ст. 207 ЦПК України мирова угода, укладена сторонами, підлягає затвердженню ухвалою суду, при цьому в резолютивній частині ухвали мають бути зазначені умови цієї угоди [12].

С. Д. Гринько та М. І. Ромась слушно зазначають, що мирова угода є двостороннім договором зі специфічними предметом, суб'єктом складом, правами та обов'язками сторін, який укладається у письмовій формі та затверджується ухвалою суду [11, с. 167]. Отже, якщо сторони досягають домовленості про примирення під час апеляційного перегляду справи, умови мирової угоди повинні бути затверджені ухвалою апеляційного суду.

Сторони інколи досягають неформальних домовленостей щодо часткового виконання відповідачем зобов'язань, спрямованих на компенсацію шкоди позивачу, без укладення мирової угоди. Наприклад, позивач може відмовитися від апеляційної скарги в обмін на обіцянку відповідача сплатити певну суму коштів. Проте у разі відмови від апеляційної скарги повторне оскарження судового рішення є неможливим, що суттєво підвищує ризик невиконання відповідачем своїх усних обіцянок. Відповідач може ухилитися від виконання таких домовленостей після закриття апеляційного провадження. Тому з метою запобігання можливим зловживанням та захисту прав і інтересів позивача будь-які компромісні домовленості між сторонами доцільно оформлювати шляхом укладення мирової угоди, а не шляхом подання заяви про відмову від апеляційної скарги.

Іншим юридичним наслідком подання заяви про відмову від апеляційної скарги є набрання законної сили рішенням суду першої інстанції. Відповідно до ч. 2 ст. 273 ЦПК України рішення суду першої інстанції набирає законної сили у разі закриття апеляційного провадження [12]. О. В. Батрин справедливо наголошує, що наслідком відмови від апеляційної скарги є саме набрання чинності рішенням суду першої інстанції [6, с. 242]. Тож, подаючи заяву про відмову від апеляційної скарги, апелянт фактично погоджується з рішенням суду першої інстанції та зумовлює припинення можливості його перегляду в апеляційному порядку.

У пункті 12 ППВС України № 12 наголошується, що внаслідок відмови від апеляційної скарги втрачається можливість розгляду заяви про приєднання до апеляційної скарги. Це пояснюється тим, що заява про приєднання не має самостійного значення без існування апеляційної скарги, до якої вона подається [13]. Д. Ю. Цихоня слушно зазначає, що приєднання до апеляційної скарги означає підтримку вимог, заявлених одним з учасників судового процесу в апеляційному провадженні [4, с. 377].

Таким чином, після закриття апеляційного провадження у зв'язку з відмовою апелянта від апеляційної скарги інші учасники справи не можуть приєднатися до вже поданої апеляційної скарги. Водночас вони мають право звернутися зі своєю апеляційною скаргою та клопотанням про поновлення строку на апеляційне оскарження, якщо цей строк був пропущений з поважних причин.

Досить цікаву думку висловлює О. В. Батрин, зазначаючи, що апелянт може відмовитися від вимог, сформульованих в апеляційній скарзі, як повністю, так і частково [6, с. 245]. Водночас чинне законодавство прямо не передбачає можливості часткової відмови від апеляційної скарги, хоча й не містить заборони для подання заяви про відмову від окремих вимог, викладених в апеляційній скарзі. У зв'язку з цим вважаємо, що зазначене питання потребує більш детального законодавчого врегулювання.

Висновки. Відмова від апеляційної скарги є суб'єктивним процесуальним правом апелянта, яке може бути реалізоване після відкриття апеляційного провадження та тягне за собою низку юридичних наслідків. Аналіз чинного цивільного процесуального законодавства та наукових підходів дає змогу сформулювати такі основні наслідки прийняття судом заяви про відмову від апеляційної скарги:

1. Апеляційне провадження підлягає закриттю відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 362 ЦПК України.
2. Рішення суду першої інстанції набирає законної сили, що прямо впливає з ч. 2 ст. 273 ЦПК України.
3. Апелянт втрачає право на повторне апеляційне оскарження цього самого судового рішення (ч. 5 ст. 364 ЦПК України).

Інші учасники справи втрачають можливість приєднатися до апеляційної скарги, оскільки після закриття апеляційного провадження відсутній об'єкт для приєднання.

Існують такі основні етапи розгляду заяви (клопотання) про відмову від апеляційної скарги:

1. Підготовка заяви про відмову від апеляційної скарги відповідно до загальних вимог, установлених ЦПК України для процесуальних документів, що подаються до суду.
2. Подання заяви до апеляційного суду, яке може бути здійснене на будь-якому етапі апеляційного провадження до ухвалення рішення за результатами розгляду скарги по суті.
3. Оголошення та розгляд заяви судом у судовому засіданні, під час якого суд встановлює факт її надходження, з'ясовує позицію інших учасників справи та роз'яснює їм процесуальні права.
4. Перевірка наявності підстав для закриття апеляційного провадження, а також виявлення обставин, що перешкоджають прийняттю заяви про відмову від апеляційної скарги (наприклад, заперечення учасників, які приєдналися до скарги; суперечність дій законного представника інтересам малолітньої, неповнолітньої чи недієздатної особи згідно з ч. 6 ст. 364 ЦПК України).

5. Постановлення ухвали про закриття апеляційного провадження у зв'язку з відмовою апелянта від апеляційної скарги за наявності всіх необхідних підстав, передбачених п. 1 ч. 1 ст. 362 ЦПК України.

6. Постановлення ухвали про відмову у закритті апеляційного провадження, якщо існують передбачені законом перешкоди:

- інші учасники, які приєдналися до апеляційної скарги, продовжують її підтримувати;
- заява подана законним представником, і її прийняття суперечить інтересам особи, яку він представляє;
- наявні інші процесуальні обставини, які роблять неможливим закриття провадження.

7. Оскарження ухвали про закриття апеляційного провадження в касаційному порядку іншими учасниками справи, які приєдналися до апеляційної скарги, відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 389 ЦПК України.

Відмову від апеляційної скарги слід чітко відмежовувати від відкликання апеляційної скарги та від укладення мирової угоди за такими критеріями:

1. Відкликання апеляційної скарги можливе лише до відкриття апеляційного провадження, тоді як відмова від апеляційної скарги здійснюється після відкриття апеляційного провадження, і лише в межах цієї стадії процесу.

2. Мирова угода передбачає досягнення взаємного компромісу між сторонами, що оформлюється договором і підлягає затвердженню ухвалою суду, тоді як подання заяви про відмову від апеляційної скарги є односторонньою дією (волевиявленням) апелянта, що не потребує погодження з іншими учасниками справи, якщо вони не приєдналися до скарги.

З метою вдосконалення правового регулювання інституту відмови від апеляційної скарги доцільно внести такі зміни до ст. 364 ЦПК України:

1. Установити обов'язок суду постановити ухвалу про відмову у закритті апеляційного провадження у випадках, коли:

– прийняття відмови від апеляційної скарги суперечить інтересам малолітніх, неповнолітніх або недієздатних осіб;

– інші учасники справи, які приєдналися до апеляційної скарги, продовжують її підтримувати та заперечують проти закриття апеляційного провадження.

2. Закріпити обов'язок суду роз'яснювати апелянту процесуальні наслідки подання заяви про відмову від апеляційної скарги, оскільки чинна редакція ЦПК України такого обов'язку не містить.

3. Передбачити можливість часткової відмови апелянта від вимог, викладених в апеляційній скарзі, що відповідало б принципу диспозитивності та дозволило б більш гнучко використовувати апеляційне провадження для захисту прав учасників.

Перспективи подальших наукових досліджень убачаються у поглибленому аналізі можливих напрямів удосконалення законодавства, що регулює порядок розгляду заяви про відмову від апеляційної скарги та пов'язаних із цим процесуальних наслідків.

Список використаних джерел

1. Теремецький В. І. Юридичний зміст і структура права апеляційного оскарження рішення. *Право і безпека*. 2014. № 4. С. 219–224.
2. Захарова О. С. Сутність інституту апеляції в цивільному процесі України. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2015. № 6 (16). С. 129–131.
3. Гапонов А. В. Сутність права на апеляційне оскарження як конституційної гарантії судового захисту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 226–228. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-8/51>.
4. Цихоня Д. Ю. Правовий механізм здійснення права на апеляційне оскарження. *Актуальні проблеми політики*. 2014. № 51. С. 375–383.
5. Воробель У. Б. Правова природа права на відмову від апеляційної скарги у цивільному судочинстві України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2016. № 855. С. 384–389.
6. Батрин О. В. Відкликання апеляційної скарги та відмова від неї в цивільному процесі України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2 (61). С. 240–248.
7. Згама А. О. Апеляційний перегляд судових актів за цивільним, господарським та адміністративним процесуальним законодавством: питання уніфікації та диференціації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 1. С. 67–70.
8. Бітов І. В. Повноваження суду апеляційної інстанції щодо закриття провадження. *Юридичний вісник*. 2025. № 3. С. 170–177. <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2025.19>.
9. Світлична Г. О. Законне представництво у цивільному судочинстві. *Вісник Верховного Суду України*. 2013. № 10. С. 34–41.
10. Помазанов А. В. Здійснення права на касаційне оскарження та відкриття касаційного провадження. *Вісник Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право*. 2018. № 2 (38). С. 132–136.
11. Гринько С. Д., Ромась М. І. Мирова угода у цивільному процесі як забезпечення принципу диспозитивності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2023. Випуск 80. Ч. 1. С. 163–169. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.23>.
12. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 20 листопада 2025 року).
13. Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку : постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 № 12. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-08#Text> (дата звернення: 20 листопада 2025 року).
14. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/text> (дата звернення: 20 листопада 2025 року).

References

1. Teremetskyi V. I. (2024). Yurydychnyi zmist i struktura prava apeliatsiinoho oskarzhennia rishennia [Legal replacement and structure of the law of appeal against a decision]. *Pravo i bezpeka – Law and safety*, 4, 219–224 [in Ukrainian].
2. Zakharova O. S. (2015). Sutnist instytutu apeliatsii v tsyvilnomu protsesi Ukrainy [The importance of the institution of appeal in the civil process of Ukraine]. *Natsionalnyi yurydychnyi zhurnal: teoriia i praktyka – National legal journal: theory and practice*, 6 (16), 129–131 [in Ukrainian].
3. Haponov A. V. (2024). Sutnist prava na apeliatsiine oskarzhennia yak konstytutsiinoi harantii sudovoho zakhystu [The essence of the right to appeal as a constitutional guarantee of judicial protection]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 8, 226–228 [in Ukrainian].
4. Tsykhonja D. Yu. (2014). Pravovyi mekhanizm zdiisnennia prava na apeliatsiine oskarzhennia [Legal mechanism for implementing the right to appeal]. *Aktualni problemy polityky – Current problems of politic*, 51, 375–383 [in Ukrainian].
5. Vorobel U. B. (2016). Pravova pryroda prava na vidmovu vid apeliatsiinoi skarhy u tsyvilnomu sudochynstvi Ukrainy [The legal nature of the right to freedom from appeal in the civil court of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Yurydychni nauky – Newsletter of the National University «Lviv Polytechnic». Legal sciences*, 855, 384 – 389 [in Ukrainian].
6. Batryn O. V. (2013). Vidklykannia apeliatsiinoi skarhy ta vidmova vid nei v tsyvilnomu protsesi Ukrainy [The appeal of the appeal and the outcome of it in the civil process of Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Bulletin of the Kharkiv National University of Internal Affairs*, 2 (61), 240–248 [in Ukrainian].
7. Zghama A. O. (2015). Apeliatsiinyi perehliad sudovykh aktiv za tsyvilnym, hospodarskym ta administratyvnym protsesualnym zakonodavstvom: pytannia unifikatsii ta dyferentsiatsii. [Appellate review of judicial acts of civil, state and administrative procedural legislation: nutritional unification and differentiation]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 1, 67–70 [in Ukrainian].
8. Bitov I. V. (2025). Povnovazhennia sudu apeliatsiinoi instantsii shchodo zakryttia provadzhennia [Renewal of importance to the court of appeal before the investigation is closed]. *Yurydychnyi visnyk – Legal newsletter*, 3, 170–177 [in Ukrainian].
9. Svitlychna H. O. (2013). Zakonne predstavnytstvo u tsyvilnomu sudochynstvi. [Legal representation in civil courts]. *Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy – Newsletter of the Supreme Court of Ukraine*, 10, 34–41 [in Ukrainian].
10. Pomazanov A. V. (2018). Zdiisnennia prava na kasatsiine oskarzhennia ta vidkryttia kasatsiinoho provadzhennia [Validity of the right to cassation and protection of cassation]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kyivskiy politekhnichnyi instytut». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo – Newsletter of the National Technical University «Kyiv Polytechnic Institute». Political science. Sociology. Right*, 2 (38), 132–136 [in Ukrainian].
11. Hryenko S. D., Romas M. I. (2023). Myrova uhoda u tsyvilnomu protsesi yak zabezpechennia pryntsypu dyspozytyvnosti. [The peace of the civil process is ensured by the principle of dispositivity]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Pravo» – Scientific newsletter of Uzhgorod National University. Series «Law»*, 80, 1, 163–169 [in Ukrainian].
12. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 18.03.2004 № 1618-IV. [Civil procedural Code of Ukraine: Law of Ukraine dated March 18, 2004 № 1618-IV]. (2025, November 20). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> [in Ukrainian].
13. Pro sudovu praktyku rozghliadu tsyvilnykh sprav v apeliatsiinomu poriadku : postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 24.10.2008 №12. [About the court practice of considering civil cases in the appellate order: resolution to the Plenum of the Supreme Court of Ukraine dated October 24, 2008 № 12]. (2025, November 20). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-08#Text> [in Ukrainian].
14. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV. [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine dated January 16, 2003 № 435-IV]. (2025, November 20). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 10.10.2025
Стаття прийнята до друку 12.11.2025